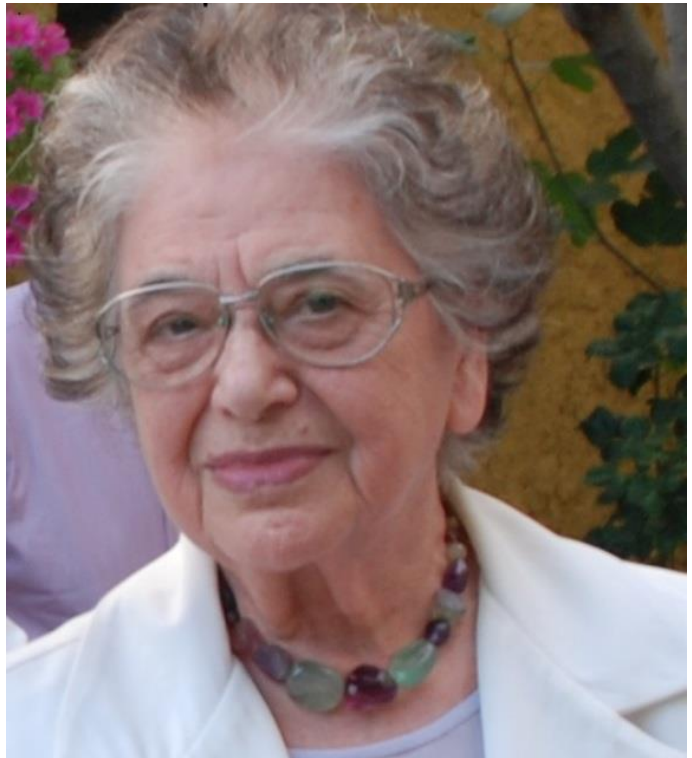

Vassa Solomú-Xanthaki, *in memoriam*

Montserrat Gallart Sanfeliu

Vassa, professora, amiga tan pròxima com família de sang. «Mare intel·lectual» que propiciava la reflexió, que em plantejava preguntes significatives, i que posava al meu abast innumerables aspectes de la seva experiència. Vassa, font d'aprenentatge. Dona forta com soca d'olivera...

M'impresiona el fet que hagi estat en vida després de tots els mesos en què s'ha barallat amb les xacres creixents que s'afegien a una salut ja molt minvada. En el seu cas em refereixo a la pèrdua de visió i a la pèrdua de les facultats que la mantenien viva, activa, desvetllada, crítica i comprensiva alhora. Xacres pròpies d'una vellesa ja avançada i, des de feia anys, molt posada a prova.

Fotografia: ertnews.gr

Cadaqués me la recorda; em recorda com n'estava de bé aquí i com va impressionar-la aquest poble la primera vegada que hi vingué; tant, que s'hi quedà tres o quatre dies més, tota sola, quan jo vaig haver de baixar a Barcelona perquè hi tenia les meves classes! Tant, que, en aterrar a Barcelona quan hi venia per presentar alguna de les meves traduccions d'obra seva, em feia sempre la pregunta recurrent: «Que no anirem a Cadaqués?» Cadaqués, tan semblant a una illa grega...

Què puc dir de les presentacions de tots els llibres seus a casa nostra? *La carta, El casament, Relats mitològics, Ciutat estimada, El caprici, Europa, el Euro y otros mitos, La boda...* Vassa excel·lia en la descripció de la vida quotidiana, senzilla, i en la creació de personatges d'una gran profunditat en la seva simplicitat. L'arrel de tot, la seva estimada Ambelàkia, prop de l'Olimp. Cada presentació de les meves traduccions era una festa, una ocasió de compartir dies, àpats, vivències, grups humans, amistats i relacions diverses, una ocasió de bescanviar obsequis, de rebre objectes i sabors de l'estimada Grècia... Un any va celebrar amb nosaltres la revetlla de Sant Joan i en gaudí com una criatura; també va seure

a la nostra taula de festa en la celebració dels 75 anys de vida junts dels meus pares, i en va participar amb l'emoció de poder acompanyar «una parella tan sòlida», com deia ella. Sens dubte, aquesta solidesa era la que ella havia presentat a la seva obra *Ο Γάμος (El casament)*, magistralment interpretada en bon nombre de teatres grecs per l'actriu Anna Vagenà.

Poques persones grans he conegut amb la seva obertura mental i la seva comprensió de la vida i del destí. De la natura i de la naturalesa humana (92 anys ben joves!). La considero una persona sàvia, i dono molt valor a aquesta paraula perquè, per a mi, indica un conjunt de qualitats, entre les quals destaca una vida intel·lectual i emocional en plenitud. També la considero amiga exigent i bona confident. Cada contacte nostre, ja fos telefònic o presencial, feia créixer el lligam, aquest «ser família» que sovint ella esmentava; la seva família catalana...

I què puc dir d'aquell punt sorneguer i irònic que tot sovint posava a les situacions quotidianes, a fotografies, a persones... Un paraula, una mirada, unes dents mal posades o inexistents podien desencadenar-li unes riallades d'adolescent! M'abelleix de citar, a l'atzar (en podria haver triat tantes altres!) les darreres paraules de *Ciutat estimada*, que il·lustren el seu tremp:

A la nit he ballat pels carrers de tres grans ciutats. A Edimburg, ja fa més de vint anys, amb el sol de mitjanit damunt del cap i l'Aléxandros al meu costat; a Barcelona, no fa gaire temps, on vaig assistir a un congrés sobre l'analfabetisme als nostres dies, amb dues altres gregues i tres irlandeses; i ara, a Sant Petersburg, la ciutat estimada, amb l'Alina, en Boris, en Dimitri i la Natasha, mentre esperava, contenta, que en Volontia ens recollís.

Vaig compartir amb ella un viatge a Toledo, on cercava els espais i els cromatismes del seu avantpassat Theotokópulos. Va insistir que li organitzéssim una estada a Mallorca per trobar l'entorn i la pau dels mesos en què Chopin va viure a la Cartoixa de Valldemossa... Perquè per a la Vassa era determinant la creativitat, la capacitat d'inventar, l'art en qualsevol de les seves formes.

Aquesta nit escric aquestes línies a la terrassa de casa insomne, amb la presència de la mar que ens unia, amb tramuntana benèfica i amb una ampolleta de cava que m'he obert per brindar per ella i per mi, per l'escriptura, per la poesia, per la vida de l'esperit...

I, del meu primer llibre publicat ja fa quinze anys, rescato aquest paràgraf:

Sense cap mena d'encimbellament pel fet de ser escriptora, ans al contrari, amb una notable senzillesa i saviesa, aquesta dona ha aportat i aporta molt a la meua vida, malgrat la distància que ens separa i el fet de no veure'ns sovint. Mantinc amb ella una relació literària i creativa molt fructífera basada en el respecte i l'afecte mutus.

Hi ha éssers humans que són com àngels: ens observen amb mirada encoratjadora, arriben a la nostra vida només per ressaltar-ne els elements positius, aquells que són gairebé divins, diria, faciliten el nostre pas per aquest món, se'ns donen generosament, i fan que cada instant present tingui un pes específic i sigui significatiu. Alhora, saben perfectament mantenir-se al seu lloc i defensar la seva llibertat, el seu espai i la seva pròpia vida; amb aquesta actitud fan possible que nosaltres també continuem aprenent a

viure. Li dec, entre altres dons, l'estructura de la meva tesi doctoral, la traducció al grec d'un poema meu que va néixer a Súnion com un cant, i molt coneixement de la seva llengua, que estimo i considero també meva. Li professo una especial gratitud i la considero una relació-regal que m'ha fet la vida.

Καλό Παράδεισο, αγαπημένη μου Βάσα! Ο Θεός μαζί σας!

Cadaqués, juliol del 2022 – Barcelona, setembre 2022

MONTSERRAT GALLART SANFELIU

